روزنامه شرق
instagram:sharghdaily1 twitter:sharghdaily youtube:sharghdaily Telegram:SharghDaily aparat:tasvirshargh www.sharghdaily.com

نگاه

فساد در زنجیره تأمین

چگونه شفافیت و نوآوری می‌توانند تجارت ایران را از رکود نجات دهند

رحمت‌الله دریجانی

در انباری در حاشیه شهر، تاجری با نگرانی به کانتینرهای پر از کالا نگاه می‌کند؛ کالاهایی که با ارز دولتی وارد شده‌اند اما در بازار با چند برابر قیمت فروخته می‌شوند. در همان زمان، کارگری در کارخانه‌ای قدیمی با دستگاه‌های فرسوده دست‌وپنجه نرم می‌کند. تولید متوقف شده، چون مواد اولیه به‌موقع نرسیده است. اینها فقط دو تصویر از واقعیتی بزرگ‌تر هستند؛ واقعیتی به نام فساد در زنجیره تأمین. فسادی که نه‌تنها تولید را زمین‌گیر کرده، بلکه نفس تجارت کشور را هم گرفته است. فساد، مثل خوره به جان اقتصاد افتاده و سالانه میلیاردها دلار خسارت به بار می‌آورد. اما آیا می‌توان با شفافیت و نوآوری این چرخه معیوب را شکست و زنجیره‌ای تازه و سالم ساخت؟

فساد در زنجیره تأمین: ریشه رکود

زنجیره تأمین در ایران، از واردات مواد اولیه گرفته تا توزیع کالا، پر از نقاط کور است. همین نقاط کور به بستری برای رانت و فساد تبدیل شده‌اند. واردات با ارز دولتی و فروش به نرخ آزاد فقط یکی از نمونه‌هاست. سال‌هاست بازار کاغذ و دارو با چنین وضعیتی دست‌وپنجه نرم می‌کند: عده‌ای سودهای کلان می‌برند، اما ناشران، بیماران و تولیدکنندگان واقعی متضرر می‌شوند. به گزارش بانک مرکزی، تراز تجاری ایران در سال ۱۴۰۳ حدود شش میلیارد دلار منفی بوده؛ بخشی از این زیان، مستقیما از دل همین زنجیره فاسد بیرون آمده است. صنایع بزرگ مثل فولاد و سیمان، به دلیل فساد در تأمین مواد اولیه، تا ۳۰ درصد کاهش تولید را تجربه کرده‌اند. در پتروشیمی نیز فساد در تخصیص گاز طبیعی صادرات را کاهش داده و ارزآوری کشور را کم کرده است.

تجارت در محاصره فساد

وقتی مواد اولیه با نرخ‌های غیرواقعی و رانتی وارد می‌شوند، تولیدکننده داخلی شانسی برای رقابت ندارد. نتیجه روشن است: تعطیلی کارخانه‌ها، بیکاری کارگران و بازاری آشفته که سرمایه‌ها را از تولید به سمت دلالی می‌برد. برای مثال، فساد در تأمین گندم و آرد، مستقیما به نان سفره مردم ضربه زده است. هم تولید کم شده، هم قیمت‌ها بالا رفته است. این روند نه‌تنها رکود اقتصادی را عمیق‌تر کرده، بلکه اعتماد اجتماعی را هم سوزانده است.

ماجرای «هتل ماجرا»ی هرمز چیست؟

«ماجرا»؛ یک حضور متناقض در جایزه معماری آقاخان

روناک روشن
معمار و مرمت‌گر با تمرکز بر پایداری زیست‌محیطی و اجتماعی

پروژه «هتل ماجرا» در جزیره هرمز، در نگاه نخست و بر اساس شرح‌های ارائه‌شده، به نظر می‌رسد که رویکردی الهام‌گرفته از آرای معمارانی چون نادر خلیلی، فرانسیس کره و شیگرو بان دارد و می‌تواند الگویی برای توسعه پایدار، به‌ویژه در بُعد اجتماعی باشد. اما بازدید میدانی و بررسی‌های دقیق‌تر این جانب به عنوان کنشگر حوزه معماری پایدار و محیط زیست، نشان داد که واقعیت اجرای پروژه در تضاد آشکار با اصول توسعه پایدار است. قرارگرفتن این پروژه در فهرست نهایی جایزه‌هایی که خود بر مبنای ارزش‌های پایداری و عدالت محیطی بنیان نهاده شده، شگفت‌آور و نگران‌کننده است؛ به‌ویژه با توجه به هشدارها و مخالفت‌هایی که از سوی فعالان، کارشناسان و جوامع محلی طی سال‌های اخیر مطرح شده است. آنچه در این پروژه به ظاهر احیا خوانده شده، در عمل موجب تهاجم به زیستگاه، تخریب ارزش‌های بومی و بهره‌کشی از منابع محلی شده است.

جزیره هرمز: یک اکوسیستم شکننده

جزیره هرمز با مساحتی حدود ۴۲ کیلومتر مربع و بیضی‌شکل، در خلیج فارس و در فاصله حدود هشت کیلومتری بندرعباس ایران قرار دارد. این جزیره با ویژگی‌های منحصربه‌فرد اکولوژیکی، ...

فرصت‌های گردشگری پایدار و حفظ طبیعت

احیای گونه‌های در حال انقراض می‌توانست جزیره هرمز را به یک مقصد اکوتوریستی واقعی و منحصربه‌فرد تبدیل کند، پارکی با مشخصات بین‌المللی و حفاظتی که می‌توانست مسئولیت همه ما ...

... حل کند؛ گرگ‌هایی که به دلیل جذاب‌نبودن و اهمیت نداشتن در طی سال‌ها انسان‌ها آنها را به طور کامل حذف کرده بودند. در حل مشکل انقراض لاک‌پشت‌های در جزیره هرمز نیز باید مسئله را نه به عنوان یک مشکل مجزا، بلکه به عنوان بخشی از یک شبکه پیچیده از روابط محیط‌زیستی، اجتماعی، ...

... عمرانی دارای پوشش گیاهی طبیعی نسبتا متراکم بود. در این محدوده، گونه‌هایی نظیر درختچه‌های گز (Tamarix spp)، کُنار بنفش (.Suaeda spp)، سِور (Haloxylon spp)، اسکومبرو (Salsola spp) و علف شور (Salicornia spp) دیده می‌شد که همگی به طور طبیعی در خاک‌های شور و تحت تابش شدید آفتاب (تا حداکثر دمای ۴۵ تا ۵۰ درجه سانتی‌گراد و رطوبت نسبی ۶۰ تا ۹۰ درصد) این منطقه رشد می‌کنند و نقشی حیاتی در حفظ اکوسیستم محلی دارند.

... (Guidelines for Sustainable Development in Small Island Developing States, 2014) ساخت‌وساز در جزایر فاقد شبکه فاضلاب باید ... برای حفاظت محیط زیست جزیره:

۱. استقرار سیستم تصفیه پیشرفته فاضلاب: ...

یادداشت

یک پرسش گمراه‌کننده

آیا هوش مصنوعی در جنگ ایران و اسرائیل تأثیرگذار بود؟

احمدرضا سازگارنژاد
پژوهشگر سیاست‌گذاری فناوری

جنگ ۱۲روزه با رژیم صهیونیستی، تجربه جمعی دردناک دیگری برای جامعه آسیب‌دیده و خسته ایران بوده و هست. جنگ ظاهرا در میدان نظامی متوقف شده اما هنوز در ذهن‌های ما باقوت پابرجاست. تجربه‌هایی از این دست باید بتوانند زمینه‌ساز یادگیری‌های عمیق جمعی شوند تا بتوان از تکرار آنها جلوگیری کرد. تاکنون متخصصان گوناگونی به ابعاد مختلف نظامی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی جنگی که گذشت پرداخته‌اند و زوایا و پیامدهای گوناگون آن را موشکافانه بررسی کرده‌اند. یکی از ابعادی که از جنبه‌های گوناگون مورد تحلیل واقع شد، نقش فناوری و به‌ویژه هوش مصنوعی در این جنگ بود. نگرش‌های مختلفی درباره چگونگی بهره‌مندی رژیم صهیونیستی از فناوری هوش مصنوعی مطرح شده است. در این میان دیدگاه‌های مختلفی وجود دارند؛ برخی نقش هوش مصنوعی را حداقلی دانسته‌اند. برای مثال، مشاور وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات در مقاله‌ای که در روزنامه هم‌میهن منتشر کرده، نوشته: «می‌توان گفت که هوش مصنوعی در این جنگ، آنچنان تأثیر ویژه نداشته است. شاید برای تحلیل سریع داده‌ها و شناسایی الگوها یا آنالیز برخی تصاویر به صورت لحظه‌ای از هوش مصنوعی استفاده شده باشد، اما بعید به‌نظر می‌رسد این جنگ، جنگی متکی بر هوش مصنوعی باشد». از سمت دیگر، گروهی نقش حداکثری برای این فناوری قائل‌اند. برای نمونه، رئیس فراکسیون هوش مصنوعی مجلس شورای اسلامی و عضو حقیقی شورای عالی فضای مجازی در پنلی تخصصی درباره هوش مصنوعی، نقش این فناوری در ترور فرماندهان نظامی و دانشمندان هسته‌ای کشورمان را پررنگ کرده است: «عمده ترورهای جنگ ۱۲روزه با هوش مصنوعی انجام شد». ...

حکمرانی آب یا برون‌سپاری بحران؟

نگاهی به کارنامه المراعی در عربستان سعودی

... با حمایت شاهزاده سلطان بن محمد بن سعود تأسیس شد. هدف اصلی المراعی، ایجاد یک صنعت لبنیات مدرن و یکپارچه برای تأمین نیاز داخلی به شیر تازه و محصولات لبنی بود تا کشور را از واردات پودر شیر و سایر فراورده‌ها بی‌نیاز کند.

به این دو آمار «قبل المراعی» و «بعد المراعی» توجه کنید:

پیش از دهه ۱۹۸۰، عربستان سعودی دارای حجم تخمینی ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلیارد مترمکعب آب در سفره‌های آب فسیلی بود. مصرف کل آب عربستان در محدوده منابع تجدیدپذیر سالانه حدود ۲.۴ میلیارد مترمکعب بود.

در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، با تأسیس شرکت‌هایی مانند المراعی، نادک و هادکو، مصرف سالانه آب به بیش از ۲۰ میلیارد مترمکعب جهش کرد که حدود ۸۵درصد آن در بخش کشاورزی صنعتی مصرف می‌شد. این به معنای برداشت سالانه ۱۵ میلیارد مترمکعب آب از ذخایر راهبردی و تجدیدناپذیر بود.

در نتیجه این بهره‌برداری گسترده، تخمین زده می‌شود که بین سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰، عربستان سعودی حدود ۲۰۰ میلیارد مترمکعب از ذخایر آب فسیلی خود را، معادل تقریبا نیمی از کل ذخایر راهبردی آب کشور، در کمتر از یک نسل مصرف کرد. بحران در اواخر دهه ۱۹۹۰ و اوایل ۲۰۰۰ رخ نمود که حکومت سعودی متوجه شد با ادامه این روند، تا چند دهه آینده هیچ منبع آب پایایی برای نسل‌های بعدی باقی نخواهد ماند. این زنگ خطر، زمینه‌ساز تغییرات سیاستی در دهه بعد شد که شرکت المراعی را نیز مجبور به تغییر راهبرد کرد. سعودی در نهایت در سال ۲۰۱۸ کشت علوفه را به طور کامل ممنوع کرد، یعنی پس از ۵۰ سال مصرف بی‌روال آب و تلاش «المراعی» برای اینکه شبه‌جزیره عرب را به سرزمین چراگاه‌های سبز تبدیل کند. درواقع تا اینجا مسیر سعودی و مسیر ایرانی چندان تفاوتی نداشته است.

راهبرد جدید المراعی، «واردات آب مجازی» بود: با خرید و اجاره هزاران هکتار زمین کشاورزی در کشورهای پرآب مانند ایالات متحده و آرژانتین، علوفه مورد نیاز خود را در آنجا کشت کرده و محصول نهایی را به عربستان وارد می‌کنند. اما همین مزیت جهانی شرکت المراعی، به‌ویژه در ایالات متحده، به یک موضوع بسیار جنجال‌برانگیز تبدیل شده است.

خانواده سلطنتی سعودی در حال بازدید از پروژه‌های کشاورزی در آریزونا، ۱۹۴۷. آنها به همراه دانش و فناوری کشاورزی، رؤیای «سبزکردن بیابان» را هم خریداری کردند.

یونجه‌زارهای وابسته به شرکت سعودی «المراعی» در آریزونا. برداشت بی‌روال آب و خشکسالی در آریزونا به تعطیلی بسیاری از این مزارع انجامیده است.

1-https://t.me/c/1590516057/11797